

УДК 378.22.091.26:785 (477)

У СІНМЕЙ

аспірантка кафедри

педагогіки мистецтва та фортепіанного виконавства факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова, м. Київ, Україна – Китай
e-mail: sign2009@ukr.net

ДІАГНОСТУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАГІСТРАНТІВ ВИЩИХ ЗАКЛАДІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ІНСТРУМЕНТАЛЬНО-ВИКОНАВСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті представлені діагностичні методики вимірювання готовності магістрантів вищих закладів педагогічної освіти України до інструментально-виконавської діяльності. Наведені методи, які сприяли діагностувальній роботі, а саме: анкетування, опитування, педагогічне спостереження, аналіз, узагальнення, синтез, систематизація, тестування, проєктивні діагностичні методи. З урахуванням перебігу діагностувального етапу розроблено експериментальний інструментарій формування інструментально-виконавської підготовленості магістрантів вищих закладів педагогічної освіти України.

Ключові слова: магістрант музично-педагогічного профілю, інструментально-виконавська підготовка, методи діагностування.

Підвищення якості інструментально-виконавської підготовки вчителя музики найвищого кваліфікаційного рівня (магістра) зумовлена постійно зростаючими вимогами суспільства до підготовки фахівців педагогічного профілю. Необхідність подальшої розробки сучасних освітніх стандартів, оновлення змісту вітчизняної системи вищої освіти, значущість означеної проблеми та відсутність методики оптимізації підготовки магістрантів в інструментальному класі зумовили актуальність дослідження цілого комплексу питань, які стосуються інструментально-виконавської підготовки студентів магістерського кваліфікаційного рівня факультетів мистецтв педагогічних університетів України.

Проблемам професійної підготовки магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти присвячені роботи О. Єременко, Р. Цокура, К. Сергєєвої та ін. Інструментально-виконавська підготовка майбутніх учителів музики вже ставала об'єктом дослідження науковців у сфері музичної педагогіки та виконавства, методики музичного навчання (праці О. Бурської, Н. Гуральник, Л. Гусейнової, М. Давидова, Н. Мозгальової, Г. Падалки, Г. Ципіна), але багато питань щодо вдосконалення даної підготовки студентів магістратури ще не розглянуто.

Інструментально-виконавська підготовка магістрантів музично-педагогічного профілю спрямована на формування системних виконавських знань, умінь і навичок для розв'язання методико-педагогічних завдань у подальшій професійній діяльності, інтегрує знання з інших музичних дисциплін, забезпечуючи особистісні і су-

пільно значущі результати у майбутній професійній роботі магістрантів. Умотивована виконавська творча діяльність майбутнього вчителя музики сприяє його активному розвитку в процесі фахового навчання, підвищує самостійність, самодостатність магістранта, формує настанову на творчу самореалізацію в обраному сегменті фахової виконавської підготовки, що забезпечує конкурентоспроможність на ринку праці в сучасному соціокультурному просторі як України, так і Китаю.

На основі аналізу наукової літератури поняття «інструментально-виконавська підготовка магістранта музично-педагогічного профілю» нами визначено як система організації навчально-пізнавальної та творчо-виконавської діяльності студентів магістратури, яка забезпечує формування особистісних компетенцій магістрантів у музично-виконавському, методико-педагогічному та науково-дослідницькому напрямку виконавської підготовки педагогічного спрямування відповідно до державних стандартів вищої освіти України.

До дослідно-експериментальної роботи було залучено 234 особи – студентів-магістрантів I-II років навчання та представників професорсько-викладацького складу таких вищих педагогічних навчальних закладів, як Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Криворізький державний педагогічний університет.

Для проведення констатувального експерименту нами було конкретизовано його мету – з'ясування стану сформованості інструментально-виконавської підготовленості магістрантів у

системі вищої музично-педагогічної освіти України. У відповідності до окресленої мети було визначено також завдання констатувального експерименту, а саме:

- визначення ставлення студентів-магістрантів I–II років навчання, а також представників професорсько-викладацького складу вищих педагогічних навчальних закладів до проблем інструментально-виконавської підготовки магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти України;
- визначення критеріїв та показників сформованості інструментально-виконавської підготовленості магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти України;
- розподіл респондентів за рівнями сформованості інструментально-виконавської підготовленості магістрантів, а також діагностування означених рівнів відповідно до визначених критеріїв і показників;
- створення узагальнених характеристик для високого, середнього та низького рівнів сформованості виконавської підготовленості магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти України.

Виконання завдань констатувального експерименту відбувалося протягом декількох стадій. На першій стадії констатувального експерименту здійснювались заходи попереднього діагностування. Нами було з'ясовано ставлення учасників-респондентів до проблематики інструментально-виконавської підготовки магістрантів у системі вищої педагогічної освіти України. На другій стадії було визначено критерії та показники сформованості інструментально-виконавської підготовленості магістрантів у системі вищої педагогічної освіти України. На третій стадії, шляхом підсумкового узагальнення отриманих результатів, було окреслено загальний рівень сформованості інструментально-виконавської підготовленості магістрантів, а також надано якісні характеристики високого, середнього та низького рівнів сформованості досліджуваного феномену.

Для виконання поставлених завдань констатувального експерименту було задіяне сукупність емпіричних, теоретичних методів, музично-творчих завдань, зокрема: методів анкетування, діагностичних опитувань, діагностично-творчих завдань, педагогічних спостережень, бесід, методів математичної статистики, а також методів аналізу, порівняння й узагальнення отриманих статистичних даних тощо.

Для з'ясування ставлення учасників-респондентів до проблематики інструментально-виконавської підготовки магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти України на

першій стадії констатувального експерименту було проведено спеціальне діагностичне опитування серед 120 магістрантів I–II курсів та 114 представників професорсько-викладацького складу педагогічних ЗВО України. Означене діагностичне опитування містило сукупність питань, які мали на меті з'ясувати як формування інструментально-виконавської підготовленості магістрантів впливає на професійне становлення майбутніх викладачів-інструменталістів, вчителів музики, на розвиток їх особистісних фахових можливостей, так і з'ясувати, отриманню яких знань і формуванню яких умінь у сфері інструментально-виконавської підготовки треба приділити найбільше уваги під час навчання студентів-магістрантів в інструментальному класі.

На перше запитання, яке стосувалось розуміння змісту та сутності поняття «інструментально-виконавська підготовленість магістранта», аналіз отриманих відповідей студентів дозволив конкретизувати ряд наступних позицій, а саме:

- досконале володіння інструментом у цілому (46%);
- наявність сформованих інструментально-технічних умінь і навичок (23%);
- наявність сформованих інтерпретаційних умінь і навичок (11%);
- наявність виконавської надійності під час оприлюднення результатів
- навчальної інструментально-виконавської діяльності (7%);
- методична обізнаність щодо формування умінь і навичок гри на музичному інструменті (6%);
- наявність музично-теоретичних, музикознавчих, загальних мистецтвознавчих знань (4%);
- наявність значного практичного досвіду виконавської діяльності (3%).

Аналіз отриманих відповідей викладачів педагогічних ЗВО дозволив узагальнити їх розуміння сутності інструментально-виконавської підготовленості студента-магістранта: як комплексу особистісних професійних якостей та характеристик, набутих в результаті фахового навчання (53%); як здатності до ефективного провадження фахової інструментально-виконавської діяльності педагога-музиканта (47%).

Друге запитання стосувалось виявлення думки респондентів щодо ролі й значення проблеми інструментально-виконавської підготовки магістрантів у системі фахового навчання для розвитку їх особистісних професійних можливостей. Аналіз отриманих відповідей засвідчив, що абсолютна більшість респондентів у групі магістрантів, так само як і абсолютна більшість респондентів у

групі викладачів, вважають інструментально-виконавську підготовку магістрантів важливою й першочерговою необхідною навчальною дисципліною у циклі професійно-предметної підготовки для розвитку їх особистісних фахових можливостей.

Зокрема, узагальнення результатів відповідей в обох групах респондентів засвідчило, що 46,1% опитаних вважають інструментально-виконавську підготовку магістрантів найбільш значущою для розвитку їх особистісних фахових можливостей; 43,9% вважають її вельми важливою, але у поєднанні із методичною підготовкою; 10,0%, розуміючи роль і значення інструментально-виконавської підготовки магістрантів, наполягають на необхідності спеціальних заходів щодо розвитку суто технічних умінь і навичок для виконання під час подальшої професійної діяльності репертуару різного рівня складності, включаючи й репертуар підвищеної складності. .

Третє запитання ставило на меті з'ясувати, чи достатньою є кількість навчальних годин, передбачених для провадження інструментально-виконавської підготовки магістрантів, кінцевим результатом якої є виконання сольного концерту та Державний іспит. Узагальнений аналіз відповідей в обох групах респондентів продемонстрував, що 95% опитаних викладачів і студентів-магістрантів відчують необхідність збільшення кількості навчальних годин, особливо на другому році навчання у магістратурі. Всього лише 5% респондентів вважають кількість годин достатньою.

Обидві групи опитаних не тільки вважають розв'язання проблем інструментально-виконавської підготовки магістрантів актуальним, але й, навіть під час опитування, пропонують практичні напрями щодо їх розв'язання. Зокрема, показовою є думка обох груп респондентів щодо необхідності збільшення годин для інструментально-виконавської підготовки (таку думку висловили 95% респондентів).

На другій стадії констатувального експерименту здійснювалось поточне діагностування рівнів сформованості інструментально-виконавської підготовленості магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти України, в якому взяли участь 63 магістранта I–II року навчання. З метою проведеного поточного діагностування рівнів сформованості інструментально-виконавської підготовленості магістрантів у ЗВО України, згідно до попередньо визначених компонентних складових, було визначено критерії та показники сформованості даного феномена.

Діагностування рівнів сформованості *мотиваційно-потребового* компоненту інструментально-виконавської підготовки магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти України

(*критерій* – Міра готовності до інструментально-виконавської діяльності, що характеризується наступними *показниками*: вияву інтересу до інструментально-виконавської діяльності; наявності погребового спонукання щодо набуття інтонаційно-художнього фонду зразків навчально-педагогічного репертуару) здійснювався за допомогою діагностувального інструментарію: було застосовано модифікований «Тест на вияв рівня сформованості художньо-естетичних потреб студентів щодо інструментально-виконавської діяльності» І. Глазунової, створений за методикою Л. Севериної, а також модифікований «Тест на вияв рівня сформованості інтересу майбутніх учителів музики до прослуховування і виконання інструментальних музичних творів», створений за методикою О. Гребенюк (модифікація І. Глазунової).

Проведене тестування засвідчило, що на високому рівні сформованості стійкого інтересу магістрантів до інструментально-виконавської діяльності знаходиться 19,04% опитаних, на середньому рівні – 49,21%, на низькому – 31,75%.

Діагностування II показника сформованості мотиваційно-потребового компоненту – наявності стійкого потребового спонукання щодо набуття інтонаційно-художнього фонду зразків навчально-педагогічного репертуару – відбувалось за допомогою модифікованого «Тесту на вияв рівня сформованості стійкого потребового спонукання щодо набуття інтонаційно-художнього фонду зразків навчально-педагогічного репертуару», створеного на основі тесту І. Глазунової щодо виміру художньо-естетичної потреби. Було з'ясовано, що 15,87% респондентів знаходяться на високому рівні сформованості цього показника, 52,38% – на середньому, 31,75% – на низькому.

Другу стадію констатувального експерименту було продовжено під час поточного діагностування рівнів сформованості *когнітивно-компетентного компоненту* інструментально-виконавської підготовки магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти України. *Критерієм* сформованості цього компоненту було визначено – ступінь здатності до практичного застосування знань і умінь з методики інструментального виконавства, *показниками* якого є: наявність сформованого тезаурусу у галузі музичної педагогіки і виконавства; вияв фундаментальних знань і умінь у галузі теорії та методики інструментально-виконавської підготовки магістрантів факультетів мистецтв.

Під час діагностування рівнів сформованості даного компоненту було застосовано модифіковану методику І. Глазунової «Діагностика інструментально-виконавської компетентності майбутнього вчителя музики, модифіковану методику Н. Кузьміної та В. Гінецинського «Самоаналіз наявності

фундаментальних знань і умінь у галузі теорії та методики інструментально-виконавської підготовки студентів факультетів мистецтв», а також вивчення, аналіз і наукове узагальнення статистичних даних (рейтингових балів), отриманих під час проведення поточного модульного контролю, заліків та іспитів, підсумкової атестації магістрантів з курсів «Основний музичний інструмент», «Практикум з кваліфікації», «Методика викладання дисциплін кваліфікації».

Проведене тестування засвідчило, що на високому рівні сформованості тезаурусу у галузі інструментальної педагогіки і виконавства знаходиться 11,11% опитаних, на середньому рівні – 52,38%, на низькому – 36,51%.

Діагностування рівнів сформованості *операційно-діяльнісного* компоненту інструментально-виконавської підготовки магістрантів (*критерій* – міра здатності до досконалого інструментально-технічного виконання навчально-педагогічного репертуару різного рівня складності для студентів музично-педагогічних ЗВО) відбувалось згідно до наступних *показників*: наявність сформованого комплексу інструментально-технічних умінь; вияв інструментально-виконавської стабільності.

Діагностування було здійснено на основі таких методів: педагогічних спостережень, аналізу результатів індивідуальних опитувань під час занять з навчального курсів «Основний музичний інструмент», «Оркестровий клас», «Виробнича педагогічна практика з музики», у процесі поточного модульного контролю та підсумкової атестації студентів-магістрантів, а також під час їх концертних і конкурсних виступів; методів підсумкового оцінювання означених заходів і класифікації отриманих результатів.

Залучення цих методів надало можливість встановити, що у переважній більшості магістрантів спостерігається певна нерівномірність сформованості інструментально-технічних умінь. Переважна більшість респондентів 77,78% виявили часткову сформованість комплексу інструментально-технічних умінь. На низькому рівні сформованості виявилися 22,22% магістрантів.

На високому рівні сформованості інструментально-виконавської стабільності знаходяться лише 7,94% магістрантів. 52,38% респондентів виявили часткову виконавську стабільність. На низькому рівні сформованості виявилось 39,68% магістрантів (методи оцінювання результатів складання модулів, концертних виступів, конкурсів тощо).

Для дослідження сформованості *творчовиконавського* компоненту інструментально-виконавської підготовки магістрантів (*критерій* – ступінь фахової результативності як здатність до ефективного розв'язання проблемних ситуацій ін-

струментально-виконавської підготовки) було визначено такі *показники*: вияв здатності до варіативного застосування методів і засобів мистецького навчання у процесі інструментально-виконавської підготовки; наявність умінь оригінального інтерпретаційного опрацювання музичного твору.

Дослідження сформованості даного компоненту здійснювалось шляхом застосування методів педагогічного спостереження, аналізу та узагальнення його результатів у процесі навчальних дисциплін: «Основний музичний інструмент», «Концертмейстерський клас», «Педагогічна практика», «Асистентська практика». Наявність умінь оригінального інтерпретаційного опрацювання музичного твору передбачає здатність не тільки до самостійного створення власної концепції музичного твору й передачі авторського задуму композитора, але й неповторності, креативності означеної концепції. Були використані методика І. Грінчук та О. Бурської «Діагностика музично-виконавського мислення: інструментарій» а також метод педагогічного спостереження. Узагальнені результати отриманих статистичних даних засвідчили, що 21% магістрантів володіють уміннями оригінального інтерпретаційного опрацювання музичного твору в повному обсязі і знаходяться на високому рівні, 52,38%, які знаходяться на середньому рівні, частково володіють цими уміннями, а 26,62% демонструють низький рівень сформованості інтерпретаційних умінь.

Наукове узагальнення отриманих статистичних даних щодо сформованості структурних компонентів інструментально-виконавської підготовки магістрантів відповідно до визначених критеріїв і показників, проведене на III стадії констатувального експерименту, дозволило здійснити розподіл респондентів за трьома рівнями сформованості даного феномена на етапі констатації (низький, середній та високий рівні).

Проведений аналіз результатів констатувального експерименту дозволив стверджувати про значне переважання низького і середнього рівнів: на високому рівні знаходяться лише 13,49% респондентів, на середньому – 55,56%, а на низькому – 30, 95% респондентів. Причому характерним є переважання низького над високим рівнем майже у 2,3 рази.

Слід зауважити, що специфіка інструментально-виконавської підготовки магістрантів у системі вищої музично-педагогічної освіти України, виявлена нами під час здійснення констатувального експерименту, дозволила окреслити найбільш ефективні методи, засоби й форми розв'язання проблеми дослідження, які склали основу методичного забезпечення для проведення формувального експерименту.

Список використаних джерел

1. Бордовская Н.В., Реан А.А. Педагогика. Санкт-Петербург: Питер, 2007. – 209с.
2. Гриньова М.В. Процеси управління проектами: навч.-метод. посіб. / М.В. Гриньова, – Полтава: ПНПУ, 2012. – 196с.
3. Гинецинский В.И. Основы теоретической педагогики / В.И. Гинецинский. – М.: МГУ, 1992. – 154с.
4. Козир А.В. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: [монографія] / А.В. Козир. – К.: НПУ імені М. Драгоманова, 2008. – 378с.

References

1. Bordovskaya N. V., Rean A.A. (2007). Pedagogika. Sankt-Peterburg: Piter, 209 [in Russian].
2. Hryn'ova M.V. (2012). Protsesy upravlinnya proektamy [Project Management Processes]. Poltava: PNPU, 196 [in Ukrainian].
3. Hinesyanskiy V. I. (1992). Osnovy teoreticheskoy pedagogiki /V.I. Hinesyanskiy. Moskva: MGU,154 [in Russian].
4. Kozir A.V. (2008). Profesiina maisternist uchitely muziki- teoriya I praktika formuvannya v sistemi bagatorivnevoi osviti. [The professional skills of teachers of music]. Kyiv: NPU imeni M. P. Drahomanova.- 378 [in Ukrainian].

У Синмей. Диагностика готовности магистрантов высших педагогических учебных заведений Украины к инструментально-исполнительской деятельности

В статье представлены диагностические методики измерения готовности магистрантов высших педагогических учебных заведений Украины к инструментально-исполнительской деятельности. Представлены методы, которые способствовали диагностической работе, а именно: анкетирование, опрос, педагогическое наблюдение, анализ, обобщение, синтез, систематизация, тестирование, проективные диагностические методы. С учетом течения диагностического этапа разработан экспериментальный инструментарий формирования инструментально-исполнительской готовности магистрантов высших педагогических учебных заведений Украины.

Ключевые слова: магистрант музыкально-педагогического профиля, инструментально-исполнительская подготовка, методы диагностики.

Y Sinmay. Diagnosis of readiness of undergraduates of higher pedagogical educational institutions of Ukraine for instrumental-performing activities

The article presents diagnostic methods measuring readiness of undergraduates of higher pedagogical educational institutions of Ukraine to instrumental-performing activity. Methods are presented that contributed to the diagnostic work, namely: questionnaires, survey, pedagogical observation, analysis, synthesis, synthesis, systematization, testing, projective diagnostic methods. Taking into account the course of the diagnostic stage, a experimental tools formation of instrumental-performing readiness of undergraduates higher pedagogical educational institutions of Ukraine. The results of the confirmatory experiment have been verified general low and middle level instrumental-performing preparedness of masters in terms an existing training organization in the instrumental class.

The specificity of instrumental-performance preparedness master's degree in the system of higher musical and pedagogical education of Ukraine, discovered by us during implementation note-taking experiment, allowed to outline the most effective methods, means and forms solving the research problem, which made up the basis of methodological support for conducting molding experiment.

Key words: master of music and pedagogical profile, instrumental-performing preparation, methods of diagnosis.

Стаття надійшла до редколегії 04.05.2018